

FRÅN VIMMERBY TILL VÄRLDEN

Ett skolprogram om Astrid Lindgren

INNEHÅLL

Varmt välkomna till oss på Junibacken!	3
Skönlitteratur som läromedel.....	4
Relationer och känslor i Astrids böcker	5
Bilder	6
Katthult (Emil i Lönneberga)	6
Körsbärsdalen (Bröderna Lejonhjärta).....	7
Mattisborgen (Ronja Rövardotter)	7
Vasastan (Karlsson på taket)	8
Att arbeta med genus utifrån Astrids böcker	8
Exempel att utgå ifrån	9
Skolprogrammets anknytning till Lgr 11, reviderad 2017	9

Varmt välkomna till oss på Junibacken!

Vi hoppas att ni får en trevlig upplevelse hos oss och att ni blir sugna på att arbeta vidare med Astrid Lindgrens litteratur i undervisningen.

Junibackens främsta mål är att väcka lusten till läsning. Allt vi gör handlar om att visa olika vägar till den magiska världen mellan sidorna. Vi hoppas att en dag hos oss kan ge läsinspiration för både barn och vuxna. Ta med klassen hit på ett pedagogiskt program och få inspiration till fortsatt arbete med skönlitteratur i undervisningen.

I den här lärarhandledningen finns tips på hur du som lärare kan arbeta vidare med era upplevelser från besöket på Junibacken och Astrid Lindgrens litteratur. Handledningen är främst koncentrerad till att stödja ett fortsatt arbete kring temat relationer och känslor baserat på utvalda miljöer i Junibackens Sagotåg. I slutet av handledningen finns även exempel på hur ni kan arbeta med genus utifrån Astrid Lindgrens böcker

Hör gärna av er om ni har frågor.

Återigen – varmt välkomna!

Skönlitteratur som läromedel

Junibacken vill väcka barns lust till läsning och förespråkar ett medvetet arbete med skönlitteratur i både förskola och skola. Skönlitteratur har betydelse för vår identitetsutveckling och omvärldsuppfattning. Den kan även hjälpa oss att få en förståelse för oss själva och världen.

Både grundskolans läroplan och kursplaner betonar att språket har en nyckelställning i skolan och att språkförmågan är viktig för allt skolarbete. Genom att läsa och medvetet arbeta kring skönlitteratur kan man nå de flesta av kursplanernas mål, även de mål som rör att tala, samtala och skriva. *"Läromedlet"* skönlitteratur har därför en självklar plats i varje klassrum – vare sig det står svenska, so, no eller bild på schemat. Det är dock viktigt att böcker inte bara läses i undervisningen utan att diskussion och litteratursamtal genomförs. Eleverna bör få träna på att reflektera över det de läst. Reflektion och samtal kring litteratur hjälper oss att se nya infallsvinklar och är viktigt för språkutvecklingen.

Att arbeta med litteratur kan ge svar på stora livsfrågor något som nämns i flera kursplaner i den svenska grundskolan (svenska, religion och samhällskunskap). Astrid Lindgrens litteratur, vilken har en förmåga att fånga både barn och vuxna, kan med fördel användas i skolan för att arbeta med olika typer av livsfrågor. De värderingar och idéer litteraturen förmedlar berör svenska, religion, historia och samhällskunskap och ger därför möjlighet till att arbeta ämnesöverskridande. Litteraturen i sig kan ge stereotypa bilder om samhället, men med litteraturen som ett underlag för att lyfta och diskutera livsfrågor i undervisningen kan möjligheter för lärande ges.

Relationer och känslor i Astrids böcker

Samtliga miljöer i Junibackens Sagotåg, vilka utgår ifrån Astrids böcker, förmedlar på ett eller annat sätt känslor och relationer som elever kan känna igen sig i och identifiera sig med och kan därför med fördel användas som underlag i diskussioner kring just känslor och vad som är viktigt för att må bra. Diskussioner kring detta ger möjlighet att skapa förståelse för andra människors livsförhållanden. Detta i linje med vad som står i Läroplan för grundskolan; ”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse”.

Det är tex möjligt att ha diskussioner utifrån punkterna nedan:

Relationer - Boende

- Vad är ett hem?
- Hur ser en trygg plats ut
- Bor personerna i böckerna på trygga plaster?

Skorpan i Körsbärsdalen

Karlsson uppe på taket

Emil i Katthult

Ronja i Mattisborgen

Relationer - familj

- Vad är en familj?
- Är en familj de som bor tillsammans?
- En familj kan bestå av många olika personer.
- Hur ser familjerna ut i hos dem ni såg i tåget? Vilka bor tillsammans?
 - Ronjas* familj – Mamma, pappa, 1 barn och en massa rövare
 - Skorpans* familj – Först mamma, två barn. Sedan 2 barn och efter det 1 barn och 1 farfar.
 - Karlsson på takets* familj – Karlsson ett barn som bor själv. Lillebrors familj består av mamma, pappa och tre barn.
 - Emil i Lönnebergas* familj – mamma, pappa och två barn. Dräng och piga.
- En familj kan alltså se ut på många olika sätt. Tycker ni att det är viktigt att ha en familj? Varför?
- Hur tycker ni att en familj ska vara?
- Hur tycker ni att en förälder ska vara?
- Hur tycker ni att ett syskon ska vara?
- När är det bra att ha syskon?
- När är det inte bra att ha syskon?

Relationer – vänner

- Kan ni ge några exempel på olika kompisar från det ni så i tåget?
- Hur tycker ni att vänner ska vara mot varandra?
- När är det bra att ha en kompis?

Känslor – rädsla

- Vad är personerna i böckerna rädda för?

Skorpan – Katla, Tengil, att förlora Jonatan

Jonatan – inte rädd för någonting bara att förlora Skorpan

Emil – pappan?

Ronja – Har lärt sig att man ska akta sig för farligheterna i Mattisskogen men är hon rädd?

Mattis, Ronjas pappa – Att förlora Ronja, att Ronja ska bli arg när hon får veta att han rövar.

Lillebror – Kan det vara så att han är rädd att mamma o pappa ska bli arga på saker som har hänt och att han därför skyller på Karlsson?

I skolans värdegrund och uppdrag står att *"utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på"*. Samt att *"Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse"*. Efter besöket på Junibacken är det möjligt att i undervisningen i klassrummet fortsätta med att även behandla ämnen så som identitet, kränkande behandling, mobbning, demokrati, alla människors lika värde, respekt, moral, etik och värdegrund. I diskussioner kring känslor så uppkommer gärna också ämnen som barns rättigheter, moral, demokrati, diktatur, rättvisa och respekt. Ämnen som är relevanta att diskutera vidare med eleverna då de innefattar sådant som berörs i Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Bilder

Katthult (Emil i Lönneberga)

Körsbärsdalen (Bröderna Lejonhjärta)

Mattisborgen (Ronja Rövardotter)

Vasastan (Karlsson på taket)

Att arbeta med genus utifrån Astrids böcker

Det är viktigt att den litteratur som barnen möter i skolan kan bekräfta både pojkar och flickor och utmana stereotypa föreställningar om kvinnligt och manligt. Astrid Lindgrens litteratur möjliggör diskussioner kring genus, jämställdhet och likabehandling. Hennes verk både förmedlar och strider mot traditionella könsmonster vilket kan lyftas fram och diskuteras i undervisningen. Samtliga miljöer i Sagotåget kan användas för att belysa genusfrågor. I dessa miljöer kan man hitta företeelser som påvisar traditionella könsmonster, men även sådant som strider emot det samma. Sagotågets miljöer kan alla användas för att diskutera frågor om genus, jämställdhet och likabehandling. De innehåller både svaga och starka pojkar och flickor samt olika familjekonstellationer. Som lärare kan du lyfta de olika karaktärerna i böckerna för att belysa genusbegreppet. Som lärare kan du också ta fast på elevers förkunskaper och vad de anser är typiskt för pojkar och flickor. Låt sedan eleverna fokusera på hur Astrid Lindgren beskriver manligt och kvinnligt.

I Läroplanen för grundskolan förskoleklassen och fritidshemmet kan följande läsas:

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet

Läroplan för grundskolan, reviderad 2017, s.8

Exempel att utgå ifrån

Beskrivningar av kvinnligt respektive manligt skildras t.ex. tydligt i Katthult. Arbetsfördelningen sker utifrån kön och i vad som är typiska mans- och kvinnoysslor, ett traditionellt mönster som var vanligt i äldre böcker. Följande kan läsas i Emil i Lönneberga vad gäller pigor och drängar: "Det var drängar som plöjde och skötte hästarna och oxarna och körde in höet och satte potatis, och pigorna som mjölkade och diskade och skurade och sjöng för barna". I litteraturen beskrivs ofta män och pojkar som aktiva och starka. Karaktären Emil passar på så vis in i den typiska mansrollen som förmedlas i böcker. Han beskrivs som stark som en liten oxe och med en egen bössa. Bilden av Emil som den busiga pojken förstärker den traditionella uppfattningen hur pojkar är.

I Astrid Lindgrens litteratur står mödrarna i många fall för trygghet och stabilitet som kontrast till fäderna som står för det äventyrliga och lekfulla. Mödrarna är ängsliga och ägnar sig åt hushållssysslor, kafferep och tar hand om barnen. I Mattisborgen är det Lovis som sköter hushållssysslorna och männen är ute och rövar. Hos Lillebror och Karlsson i Vasastan är mamman omhändertagande och ängslig när Lillebror inte kommer hem i tid till skillnad mot pappan som inte oroar sig i onödan. I Katthult intar pigan och drängen också dessa traditionella könsroller. Även Emils föräldrar passar in i stereotypa roller då mamman är omhändertagande och orolig till skillnad från pappan som är säker och bestämd.

Även om många av karaktärerna vi möter i de utvalda miljöerna följer de traditionella uppfattningarna om hur flickor/kvinnor och pojkar/män är så finns det ett par spännande undantag som skiljer sig. Pojkarna Skorpan och Lillebror skildras som svaga och osäkra till skillnad från Ronja som framstår som en mycket stark och självständig flicka. Även i Körsbärsdalen påträffas en stark och självständig kvinna, Sofia, som går emot traditionella uppfattningar om hur kvinnor är.

Skolprogrammets anknytning till Lgr 11, reviderad 2017

Skolprogrammet *Från Vimmerby till världen*, och förslagen till fortsatt arbete som återfinns i denna handledning, ger eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att:

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift
- Läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften

Skolprogrammet *Från Vimmerby till världen*, och förslagen till fortsatt arbete som återfinns i denna handledning, ger eleverna möjlighet att arbeta med följande normer och värden ur läroplanen:

- Göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- Respekterar andra människors egenvärde,
- Tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- Kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och

Skolprogrammet *Från Vimmerby till världen*, och förslagen till fortsatt arbete som återfinns i denna handledning, ger bland annat möjlighet att arbeta med följande delar ur det Centrala innehållet i svenska för åk 1-3:

Tala, lyssna och samtala

- Att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Några skönlitterära barnboksförfattare och illustratörer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.

Skolprogrammet *Från Vimmerby till världen*, och förslagen till fortsatt arbete som återfinns i denna handledning, ger bland annat möjlighet att arbeta med följande delar ur det centrala innehållet i de samhällsorienterande ämnena för åk 1-3:

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.